

недопущення дублювання назви з Кіровською областю у Росії Кірово було перетворено на Кіровоград.

У 30-і роки не враховувалось, що Кіров не мав жодного відношення до цього українського міста.

На початку 90-х років розгорнулась дискусія прихильників перейменування міста на Єлисаветград, на нову назву / Вільноград, Інгульськ, Тобілевичі, Златопіль, тощо/, та збереження існуючої назви.

Певна громадсько-політична апатія більшості населення, економічна криза в 1992 році дозволили зберегти у назві міста в центрі України політичний символ, псевдонім С.Кострикова.

ВЕГЕШ М.М. /УЖГОРОД/

ХУСТ – НОВА СТОЛИЦЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Віденський арбітраж 1938 року по праву вважається трагічною сторінкою історії Закарпаття, в результаті якого почався перший етап окупації краю фашистською Угорщиною. На території Підкарпатської Русі залишилося: територія площею 11.094 кв.км., 390 населених пунктів, 112457 будинків, 662124 чол.населення. Від краю відпали три великі міста: Ужгород, Мукачево, Берегово. Ці обставини змусила уряд Августина Волошина перенести столицю з Ужгорода до Хуста.

Евакуація, яка розпочалася відразу після рішень арбітражної комісії, проходила прискореними темпами, або як говориться в документі, "була нагла". Нею керував Ф.Ревай – міністр Карпатської України. Трудність полягала в тому, що до хуста переносились фактично всі міністерства молодого автономного краю, окремі підприємства, навчальні заклади. Населення нової столиці відразу зросло в кількісному відношенні. Якщо в 1930 році в місті проживало 17833 чол., то в 1939 – близько 30 тисяч. Цей факт відмічає власний кореспондент львівського часопису "Діло" на Закарпатті Роман Голіян : "Цікаво, що Хуст прийняв, вглинув у себе досить легко кількатисячну хвилю еміграції з окупованої полоси...". До цього слід ще додати, що в Хусті була розміщена Головна Команда Карпатської Січі і саме сюди постійно прибували перебіжчи-

ки польсько-чеського кордону, тобто юнаки і дівчата Східної Галичини, які йшли на поміч своїм братам за Карпатами.

Урядова газета "Нова свобода" писала, що "Хуст нехотючи стався центром всього господарського, політичного й культурного життя, а ми всі тільки тепер побачили, що ця наша нова столиця є й природним центром Карпатської України, бо лежить вона майже в середині цілої нашої держави та має всі можливості вирости в велике модерне середньо-європейське місто та стати центром відбудови української державності!"

Уряд Карпатської України, продовжуючи наївно вірити обіцянкам Гітлера захистити цей маленький клатик української землі, розробляв проекти розбудови Хуста. Це викликало щирю підтримку українців, які проживали в різних країнах світу. Запропонували свої послуги відомі архітектори. Так, інженер і архітектор з Праги Степан Дзидз надрукував у "Новій свободі" статтю "Де має бути столиця Карпатської України", в якій доводив, що "треба столицю Карпатської України відбудувати такою, аби була гідна тої назви та була гордістю українського народу". Автор статті писав, що неабияке значення має те, що столиця знаходиться "при головних шляхах, які його сполучатимуть зі світом внутрішнім та зовнішнім". Свої послуги пропонував автор першої книги про українську архітектуру М. Шумицький, який з 1921 року проживав у Франції. В листі до А. Волошина, він писав, що зробить все від нього залежне, щоб Хуст перетворився у "велике європейське місто".

Голова окружної Української Національної Ради у Воловому /тепер Міжгір'я / доводив, що "державним лісовим управам в Синевірській Полянні, Колочаві, Лопушній можна наказати приготувати дерево..., якого при розбудові Хуста буде конче потрібно". В місті почалася велика реформаторська робота. Уже згадуваний Р. Голіян писав, що людей "тішить не так уже ця перспектива майбутнього Хусту, як ця віра, ця радість, ця воля праці на себе".

Хуст та його мешканці стали свідками щасливих і трагічних днів Карпатської України. 15 березня 1939 року в цьому старовинному місті проходили історичні засідання Союму Карпатської України, на яких було оголошено самостійність молодої незалежної держави. Однак Хуст був також очевидцем її трагедії. 13-14 березня тут проходили кровопролитні бої карпатських січовиків з чесь-

ними військами, а через кілька днів до столиці вступили війська фашистської Угорщини. Для жителів Хуста почався період окупації, який тривав до приходу в 1944 році радянських військ.

Таким чином, незважаючи на нетривалий період свого існування, як столиці Карпатської України, Хуст, все-таки ввійшов в нашу історію як місто, до якого в кінці 30-х років була прикута увага всього українського народу.

ІЛЬКО В.І., ОЛАШИН М.В. /УЖГОРОД/

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСТ ЗАКАРПАТТЯ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Закарпаття - наймолодша область України. Вона була утворена 1 січня 1946 року. Налічує 2 міста обласного підпорядкування, 7 міст районного підпорядкування та 23 селища с міського типу. Край має довгу та цікаву історію. Майже тисячу років Закарпаття перебувало під іноземним гнітом /угорським, австрійським, чеським/. Але, незважаючи на це, народ зберіг свою українську самобутність та культуру. Це виявилось, до речі, і в обліку міст і містечок Закарпаття.

1. В сиву давнину починається історія нашого обласного центру - Ужгорода. Знахідки археологів свідчать, що в період бронзового віку на території сучасного міста існували поселення людей. Саме проблемі виникнення та розвитку Ужгорода в далекому минулому присвячені дослідження І.М.Кондратовича "К истории стародавнего Ужгорода и Подкарпатской Руси до XIV века" /1928/ та Н.П.Сови "Прошлое Ужгорода" /1937/. Необхідно відмітити книгу істориків /1973/. Історію Ужгорода досліджували також К.О.Куценко, М.М.Лелекач, О.В.Хланта, Я.І.Штернберг та ін.

2. Містом обласного підпорядкування є Мукачево. Його історія тісно зв'язана з національно-визвольними рухами населення краю. Так, у 1849 році гарнізон фортеці Мункач ще два тижні оборонявся після капітуляції основних сил угорської армії. Стародавній історії міста присвячені наукові розвідки А.Шаша "Архив привилегированного города Мукачево" /1927/ та "Из прошлого города Мукачева" /1928/. В 1836 році в Дебрецені була опублікована кни-